

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/41015,Zbrodnie-OUN-UPA.html>
27.02.2026, 12:42

Zbrodnie OUN-UPA

17.07.2017

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Zbrodnie OUN-UPA

Ideologia OUN-UPA

Nacjonalizm – terror – ludobójstwo

W początkach XX wieku zrodził się integralny nacjonalizm ukraiński, który propagował ideę zbudowania wielkiej niepodległej Ukrainy na terenach zamieszkałych przez Ukraińców, do których zaliczano m.in. Rusinów, Łemków, Bojków, Hucułów, Dolinian. Miało to być państwo czyste etnicznie, bez mniejszości narodowych, kulturowych i religijnych, rozciągające się od Sanu po Don.

Rozprzestrzenianiu się powyższych idei służyły propagowane przez Dmytra Doncowa (1883-1973) oraz Mykołę Sciborskiego (1898-1941) poglądy o charakterze nacjonalistycznym i faszystowskim. Pierwszy z wymienionych, zafascynowany m.in. Adolfem Hitlerem i Benito Mussolinim, opublikował w 1926 roku „Nacjonalizm”. W książce wypunktował ideę walki pomiędzy poszczególnymi narodami określonymi jako gatunki. Narody-gatunki zdobywają miejsce dla siebie, zwalczając i niszcząc inne narody-gatunki. Tym samym w wyniku walki jedne narody zyskują przestrzeń życiową kosztem innych narodów. W celu osiągnięcia zwycięstwa należy wykorzystać wszelkie dostępne środki i metody.

Sciborski, współzałożyciel Legii Ukraińskich Nacjonalistów (1925) oraz wspomnianej niżej Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (1929), był teoretykiem ukraińskiego nacjonalizmu, co wyłożył w opublikowanej w 1935 roku rozprawie „Nacjonalizm”.

Warto wspomnieć także o „Dekalogu ukraińskiego nacjonalisty” opracowanym przez Stepana Lenkowskiego w 1929 roku, na którego tekst powoływało się w następnych latach wielu ukraińskich ideologów. Tekst „Dekalogu” był podstawą agitacji oraz szkoleń prowadzonych przez ukraińskich działaczy nacjonalistycznych. Niektóre z dziesięciu zawartych hasel nadal mogą budzić grozę i lęk – na przykład: „Nie zawahasz się spełnić największej zbrodni, kiedy tego wymaga dobro sprawy” („przykazanie 7”), oraz „Będziesz dążył do rozszerzenia siły, sławy, bogactwa i obszaru państwa ukraińskiego nawet drogą ujarzmienia cudzoziemców” („przykazanie 10”).

Pod patronatem Goebbelsa

Na przełomie stycznia i lutego 1929 roku w Wiedniu powstała Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) z połączenia Ukraińskiej Organizacji Wojskowej, Związku Ukraińskiej Młodzieży Nacjonalistycznej oraz Legii Ukraińskich Nacjonalistów. OUN – co podkreślono w nazwie – kierowała się ideologią ukraińskiego nacjonalizmu. Jej pracami w okresie przedwojennym kierował Jewhen Konowalec (1891-1938). Założyciele wspomnianej organizacji opierali się zasadniczo na poglądach wymienionych wyżej ideologów nacjonalizmu. Dodać

Pogrzeb polskich ofiar napadu na pociąg pod Zatyliem

**OUN weszła
w skład
międzynarodówki
faszystowskiej
działającej pod
patronatem Josepha
Goebbelsa i mającej
siedzibę w Stuttgarcie**

też należy, że OUN weszła w skład międzynarodówki faszystowskiej działającej pod patronatem Josepha Goebbelsa i mającej siedzibę w Stuttgarcie.

W pierwszych latach działalności OUN skupiała się na osłabieniu organizmu państwa polskiego nie tylko poprzez propagandę i szerzenie nacjonalistycznych idei oraz budowę własnej siatki konspiracyjnej, ale także na inicjowaniu akcji sabotażowych, dywersyjnych i terrorystycznych. Działalność tę

wspierały wrogie Polsce państwa sąsiednie, takie jak Niemcy, Rosja, Czechy oraz Litwa, a zintensyfikowała się ona po wybuchu II wojny światowej. Znaczącą rolę w podtrzymywaniu działalności OUN i propagowaniu ukraińskich idei narodowo-nacjonalistycznych odegrali duchowni i hierarchia Kościoła greckokatolickiego.

Pomiędzy kwietniem a sierpniem 1940 roku doszło do rozłamu w OUN. Część działaczy skupiła się wokół Stepana Bandery, który w latach 1933-1934 kierował Organizacją (jako tzw. przewodnik), a skazany na dożywotnie więzienie został po wybuchu wojny we wrześniu 1939 roku wypuszczony na wolność. Grupa ta (OUN-B) szerzyła idee rewolucyjne i docelowo zmierzała do politycznego uniezależnienia się od Niemców. Pozostała część OUN, związana z Andrijem Melnykiem (stąd OUN-M) tworzyła frakcję głoszącą potrzebę lojalnej współpracy z Niemcami w celu pokonania „okupantów” ziem ukraińskich.

Banderowska frakcja OUN powołała w 1942 roku do życia zbrojną formację, która przyjęła nazwę Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA). Jej celem było „wywalczenie” państwa ukraińskiego. Oczywiście, zgodnie z ideologią OUN miało to być państwo składające się wyłącznie z Ukraińców, bez mniejszości narodowych i w granicach ustalonych przez samych Ukraińców. Tym samym odrzucono wszelkie postanowienia aliantów odnośnie do wojennych granic i stref wpływów. Celem oczyszczenia terenów, które – według przywódców OUN – miały być bezspornie ukraińskie, UPA przy pomocy spolegliwych cywilów, często także przy milczącej zgodzie Niemców, prowadziła różnego rodzaju działania mające na celu „oczyszczenie” tegoż terenu z Polaków, Żydów, Cyganów, Rosjan, Czechów, Słowaków i innych nacji od wieków zamieszkałych na terenie Rusi.

Nacjonalistyczna ukraińska ideologia doprowadziła do zagłady tysięcy Polaków i likwidacji setek miejscowości. Jej twórcy, propagatorzy i gloryfikatorzy nigdy nie zostali osądzeni. Warto też dodać, że przez niektórych teologów wspomniana ideologia bywa niekiedy oceniana w kategoriach zbiorowego opętania przez złe moce. ●

Autor jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, wiceprzewodniczącym Kolegium IPN.

Ks. prof.
JÓZEF MARECKI